

סתיו * שראה אור בתחילת השנה בארץ צותיהברית, ולא זכה להד ולו אף קלוש ביותר מצידה של הביקורת האמריקאית, ראה אור באחרונה בעברית. (המחברת אינה מבחירה כלל בפתח הספר, כיצד קרה, שספר שראה אור קודם לכן בלשון אחרת, רואה אור בעברית מבלי להיות מתורגם).

הגב' דיין החליטה, מסיבות השמורות עמה, שמילחמת-יוס-הכיפורים עשויה לש- מש לה חומר גלם לקובץ בן 161 עמודים

יעל דיין בתו של מחבר

מוצעים, בהם היא תפרסם אנתולוגיה רדודה של קיסור דור לוחמי מלחמה זו, בעוד היא רושמת על הקיסור הזה את הקופירייט (זכות היוצרים) שלה.

ספר זה הוא עוד פרק בספר המילחמות של מישפחת דיין. אבל בתוך תלי תילים של רדידות נייר זו, אין הקורא יכול להימנע מכעס מה, כעס בנוסח תנועת המחאה של מוטי אשכנזי, למקרא דברי הגב' דיין בעמוד 153. כפי שהם מגוססים בפי גיבורתה: „מאמרי המערכת רמזו על מה שעתיד להתרחש, הדברים התנהלו שלא כשורה, ויהיה עלינו לגלות היכן ומדוע. מה שלפני שבועיים שלושה נר- אה כהשערה מפחידה נהפך עכשיו לזוהר אור שיש לפלל בה בעדינות. לאחר ה- התאישות מן ההלם הראשוני החלו ה- אצבעות והמחזות של אמצעי-התיקשות לחקור כפרשת הכישלון. אמצעי-ה- תיקשות עשו זאת — כמו שעשה כל אחד מאיתנו באופן פרטי — בהיסוס, ועם שמין של רגש אשמה...“ אלא שרגש האשמה של המספרת אין מספיק אותיות בספר זה, מאחר והגב' דיין כבר ביזנה את כל מלאי האותיות על כל מיני מישקים בפסיכולוגיה למתחילים. והיא מסיימת את סיפורה, שהוא חלול וריקני, בבשורה המהממת: „גם סיום היתה מלאה בחומאים, אבל ממנה יצא אברהם, מנהיג רוחני עצום. המבול הוציא את נח...“ חבל שבתו של מחבר לחיות עם התנ"ך משגת את סדר התנ"ך ומביאה את מהפכת סדום לפני המבול.

הקריאה בספר בנאלי זה חיוקה בי את התחושה של ראיית פרצוף ישן במראה. ואת הרגשה שהגב' דיין, שאינה צעירה עוד, לא שיקללה ולו אף במעט את יכולתה לכתוב מאז היותה בת 17, כאשר פירסמה את פנים חדשות במראה.

כתבי-עת

M 87

„אם אכן מצויים חורים שחורים ביקום, סתיו, הוצאת זב"מ, 163 עמודים (כריכה קשה).

שיכון אחד מהם בגלאספיה הענקית M87 ומאסתו שווה למאסה של 5 מיליארד שמשות" כתוב מתחת לתצלום הפתיחה של ספק כוכב ספק כביש חלב, המתפרסם בחוברת מחשבות 48*, המוקדשת ליובל ה-30 של חברת אייביאם בישראל.

בדומה לפירסומים קודמים במיסגרת מדעית-מסחרית זו, הרי שגם גיליון זה הולם את ציפיותיהם של אנשי העליית התרבותית והמדעית בישראל. המאמר ה- ראשון, מאמרו של ד"ר איליה ליבון- ברין, היקום מסביב לנו, בוחן את הדרך שעשה מדע הפיסיקה מאז שנופץ התחום של גלי האור לפני כ-30 שנה, דרך תהליך פיענוח מקורות האנרגיה של ה- כוכבים, התגלות כוכבי הניוטרונים ומיש- פחת הכוכבים לשאלה שטרם נמצאה לה תשובה האם יתכנו ציביליזציות מחוץ לכדור-הארץ?

מרכיב רופף מעט בחוברת מחשבות הוא הראיון של אבנר כוהן עם פרופ' קליפורד גריין, אנתרופולוג אמריקאי נודע. הראיון נושא את הכותרת האדם כהומו-טימבוליקוס. ראיון עם איש-מדע השייך לאסכולה מיושנת במיקצת, בהתי- חשב בפריחתן של גישות חדשניות בי- אנתרופולוגיה, כאסכולה של הצרפתי פוקו. אלא שהעניין בחוברת גדל למקרא

פרופסור חיים הררי

המוטו של ג'ון הוק: „הבה נניח שה- נפש היא כמו נייר לבן, נקי מאותיות ומרעיונות. כיצד יתמלא הנייר? מנין לו מאגר אדיר זה, אשר הדמיון הפעיל והבלתי מוגבל של האדם צייר עליו כעושר אין סופי כמעט? על כך אישכ- במילה אחת: מהניסיון...“ מוטו למאמר הפילוסופיה של המדע במבט לאחור מאת ויליאם ו. ברטלי, המחשובים שבין הפילוסופים החוקרים הנמנים על הזרם הביקורתי שבהשקפת קארל פופר. נתי- מן גבעולי יוצא לבחינת טבעו המתח- מטי של הטבע בעקבות הפראקטילס של ד"ר בנואה מנדלברוט, מתמטיקאי בעל שם יולמי, הנמנה על צמרת מדעני חברת אייביאם בארצות-הברית.

רבישיח מעניין הוא זה שבששת-השפות הפרופסוריים איתמר אבן-זוהר, עוזי אורון, עלי איתן ואליעזר רובינ- שטיין, בהנחיית אסא כשר על עברית קדומה ועברית בת-ימינו — לשון אחת? פרופ' חיים הררי, במאמרו בנבכי החומר, מביא את ראיית עידן החלקיקים האלמנטריים דרך גילוי הפרוטון והניו- טרון שבגרעין האטום.

תחת הכותרת אירופה — מיטשרים זחורות בתמורה מראיין אחד, ג'ד פרוי- דנטא, את הפרופסור יורגאן האב- רמס, הנחשב לפילוסוף הגרמני הראשון במעלה כיום ולאחד מהבולטים שבהוגי העולם המערבי בתקופה שאחרי מילחמת העולם-השנייה. מאחר ואין ספק במע- לותיו של האברמס, הרי ששאלותיו של מר פרוידנטאל הן בלתי מתאימות לפרוים

מכובד כמחשבות. הפניה של תלמיד לרבו מעוררת את הגיונו של המראיין ופוגמת במיפגשו הראשוני של המראיין עם הקורא העברי וחבל. יורגאן האברמס היה ראוי לחוברת שלימה של מחשבות, שי- תעניק את מחשבותיו לקוראי העברית. אלא שהמראיין אינו מצליח בשאלותיו לפגום ביכולת הביטוי של המראיין, ומ- תוך התשובות מתגבשת לה פרספקטיבה של מחשבה גרמנית שונה מזו המוכרת לישראלים מפי הגרמנים האהודים על מוסדות השילטון כאן — פרספקטיבה רבת עניין וכנות.

מאמרים נוספים, וביניהם לחיות עם המחשבים מאת הירש כוהן ורבי-שיח על הקיבוץ כאדיה, נקראים כמט שעוריי- כי החוברת משלמים לאי-ביאם ולישראל.

לסיכום, כל שנתר לקות הוא, שכתבי- עת מעולה זה, שהופעתו נוסקה בשנים האחרונות, יחדש את הופעתו וישו-בת- רום את חלקו בנושאים שכתבי-עת אחר- רים אינם טורחים או אינם מסוגלים לעסוק בהם.

אמנות

קלסטרון

פעם היו זרמים באמנות. היה דאדאיזם, טוריאליזם, אבסטרקציה וכו'. בשנים האחרונות מתפתח בישראל זרם אמנותי

חדש, אשר מן הראוי לכנותו קלסטרון- ניזם.

הקלסטרונים הוא כינוי הראוי לאמנים שעבודותיהם סובבות מסביב לעולם ה- מיסטריה, ואין הכוונה לחיפוש של קפ- קא או ליצירות ספרות דומות. מרכוז של זרם הקלסטרונים באמנות העולמית הוא בירושלים. רק בחודש שעבר הש- לימו שני אמני לווייתן, העולים מרוסיה מיכאיל גרובמן ושמואל אקרמן, ציורי-קיר ענקי במטה מישטרת ירושלים, ציור של ציפור רוסית אגדתית, שנועדה מן הסתם ליטול את רוחם של הנאסרים ולהרימם לשיאים שגיאים של האמנות.

מסתבר, שהקמרים הרוסיים גרובמן את אקרמן אינם בודדים, ובימים אלה זכה בית האמנים בירושלים לכינוי בית אמני המישטרה. וזאת בשל תערוכת ציורים שנפתחה בו, של אמנושטר בשם רפי פרי, שבנוסף לתרומתו לאמנות הקלס- תרונים הרי שהוא מכהן גם בדרגת סגן- ניצב, כראש הענף לתפקידים מיוחדים. בראיון אותו העניק האמנושטר פלד לכתבת מוסף ירושלים של ידיעות אחר- נות, ניצח אכירם, אמר: „אני מעבד נושא מסויים ונותן לו משמעויות בלתי שיוגרתיות...“ אמירה שהביאה אמן ירו- שלמי נודע, שהודיעו מעצם הרעיון של אמנושטר, כי מטב יהיה אם סגן-ניצב פלד יעבד את נושא רציחת הנשים הזק- נות בירושלים בחודשים האחרונים ויתן לנושא זה משמעויות בלתי שגרתיות, אין ספק שהאמנושטר פלד הוא הצייר הטוב שבשוטרים, והשורר הטוב שבציירים, אבל שיפתור קודם את עניין הקלסטרונים הבלתי מופענחים אשר בירושלים.

בחתך אברהם חלפי על המוקד *

צעקתו האחרונה של מלך המינוס

* הדלת הכחולה ומסייד ההרים

●● בערביוזכרון שנערך במועדון צוותא בירושלים למשוררי-שחקן אברהם חלפי, אמר איש אוניברסיטת הנגב גבריאל מוקד: „הוא היה איש אירופי עברי, שומר על ערכיו באמצע קהל ההמונים...“ אחד השבועונים המקומיים בירושלים ממשיך ומדווח על הרצאת מוקד: „הוא נאלץ לסיים בעקבות קוצר סבלנות כלשהו בקרב הקהל...“ ●● כתב-הפסע של מוקד, „הוא נאלץ לב, הוצג בראיון הביע לב את השקפת-עולמו כסופר: „כדי להרגיש את הקורא, וכדי לראוי הביע לב את השקפת-עולמו כסופר: „כדי להרגיש את הקורא, וכדי להעביר לו רגשות הודדות (לא הודדות מוחלטת!) עם גיבור הסיפור, חייב הסיפור לעבור דרך רגשות הכותב... אם מישוה בוכה בסרט — הוא זיהה את בעיותיו של הגיבור עם בעיותיו שלו. כלומר, הוא הודדה עם עצמו ולא עם הגיבור בסרט. בכל ספרי יש יסוד אישי. ככל שאני מרבה לכתוב — המאגלים מתרוקנים, ובין כתיבה לכתבה אני מתמלא מ- חדש...“ אגב, את ספרו האחרון של לב, צעקתו האחרונה של מלך מינוס, כינה אחד מעובדי הספרות במערכת העריב כ„צעקתו האחרונה של מלך המינוס...“ ●● אחרי שתמה ההמולה המלאכותית אותה הצליח לעורר ה- גיאולוג אמונן ברזל, שהוא בעל יומרות להיות „נותן טון“ באמנות הישראלית, ליד אריה תלחי, שמן הראוי להתייחס לשריד אחד של אירוע זה הראוי להתייחסות. קביעתו של בר- זל, בסאקום, לעבר עמום קינן, ש- תקף בטלויזיה את המופע הגלילי שלו כ„מגדל פטרוליה במירפסת בתליאביב...“ במכתב שנשלח ל-

קינן ברזל החול הצהוב זל

נמר של נייר על-ידי הגברת בתיה א', נמצאו ניסוחים אהדים יותר, שכתב הגיאולוג-לשעבר ברזל, בימי שמשו ככתב בהארץ. על קינן, עם זאת ספרו הדלת הכחולה ופתיחת תערוכתו, הים קווים לדמותו. ברזל, שבעבר הספיק לשמש בחצרותיהם של האמנים אברהם אופק, דני קרוון ומנשה קרישמן, כתב אז על קינן: „בין הקווים הנקיים והזורמים, נחים משטחי צבע רחבים ומתוקים, בנוסטהגיה לימים שהיו: החול הצהוב זל עם גמלים ודקלים. על שפת הים בכחול-אולטראמארין (הים האחר) של הצלבנים, שהוא כעת אחר מאוד מכפי שזוכר ומצייר אותו קינן) נחות חתיכות ומשיקות גביעי שמפניה ורודים עם גברים שופים, עטורים ורידפנה ואישונים משולשים. שוטרים תורכיים קורצים לשיער צהוב ומשקפיי-שמש סגולים מתחת לפרגולה אדומה. דמות עוטה תוגה כתומה מגישה לימונדה לישו על הצלב, המשתוף לצלילי גיטארה, ופיל ירוק חוצץ את התוף לעבר חושות מזרחיות במרחק...“ הגב' בתיה א' מציינת בעניין „ברזל וחוצצארץ...“ כי בהופעתו בטלויזיה, הוא מילמל משהו שדומה לכך שאנחנו על המפה, ושכח כי הפסל המושגי, מהראשונים בעולם, היה „ריטום מחצבת נשר“ שעשה האמן יצחק דנציגר, שהיה אמן ישראלי מקומי, ארצישראלי, שלא נזקק לתיווך הברזלי עם העולם הרחב ●●